

UDK 32-05 (497.1+497.6 Mostar) "1962"

Izvorni naučni rad

"DŽEMALA BIJEDIĆA TREBA KAZNITI" POKUŠAJ POLITIČKE DISKREDITACIJE DŽEMALA BIJEDIĆA 1962. GODINE

Husnija Kamberović

Institut za istoriju, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

U članku se na temelju izvorne arhivske građe raspravlja o pokušaju političke diskreditacije Džemala Bijedića 1962. godine. Ukazuje se na okolnosti u kojima se to dešavalo te prezentiraju rasprave koje su u vezi s tim vođene u najvišim partijskim krugovima. Osnovna teza koja se zastupa glasi: Pokušaj Bijedićeve političke diskreditacije 1962. bio je klasična konstrukcija iza koje su stajali pojedini partijski krugovi nezadovoljni Bijedićevim političkim usponom koji je tada obilježen njegovim ulaskom u Savezno izvršno vijeće u Beogradu.

Ključne riječi: Džemal Bijedić, komunizam, politički obračun, Mostar

Džemal Bijedić (1917-1977) imao je burnu političku karijeru. Za šezdeset godina života prošao je sve stepenice u hijerarhiji komunističkog pokreta: od sekretara Mjesnog komiteta Komunističke partije do predsjednika Saveznog izvršnog vijeća (SIV-a).¹ Međutim, njegova karijera nije uvijek imala uzlaznu putanju, ali je on jedan od rijetkih komunističkih aktivista čiji padovi nisu bili dramatični i vezani uz velike afere, niti su usponi tako spektakularni. Možda je upravo zbog toga teško ukratko opisati Džemala Bijedića.

¹ Bartolović D. 1958.

Nakon što je obavljao brojne dužnosti u Sarajevu i Mostaru, Džemal Bijedić je u maju 1960. godine imenovan za sekretara Saveznog izvršnog vijeća za zakonodavstvo i organizaciju,² naslijedivši na toj dužnosti dr. Leona Gerškovića.³ Bio je to prvi Bijedićev skok na neku od saveznih funkcija u Beogradu, i to izravno u Savezno izvršno vijeće, kojom je tada, još uvijek, predsjedavao Josip Broz Tito, a članovi su bili tada najistaknutije jugoslavenske političke ličnosti, poput Edvarda Kardelja, Aleksandra Rankovića, Mijalka Todorovića, Koče Popovića, Borisa Krajgera i drugih. Na sjednici Savezne narodne skupštine 30. juna 1962. ponovo je imenovan za člana SIV-a i saveznog sekretara za rad, naslijedivši na toj dužnosti Ljupču Arsova, koji je izabran za predsjednika Narodnog sabora NR Makedonije.⁴ Na sjednici SIV-a 18. jula 1962. godine Bijedić je, također umjesto Arsova, imenovan za predsjednika Savezne komisije za sprovođenje propisa o raspodjeli čistog prihoda privrednih organizacija i ustanova.⁵ U to je vrijeme član SIV-a bio još jedan Mostarac – Avdo Humo, koji je od 30. juna 1962. odlukom Saveznog izvršnog vijeća obavljao i dužnost predsjednika Savezne komisije za nuklearnu energiju, naslijedivši na toj dužnosti Aleksandra Rankovića.

Dok je Bijedić obavljao dužnost ministra u SIV-u, jedan dio vladajućih krugova u Bosni i Hercegovini pokrenuo je prilično oštru kampanju s ciljem njegove političke i moralne diskreditacije. Očito je da nije svima bio po volji sve brži Bijedićev uspon u političkoj hijerarhiji. Osobito je to bilo primjetno tokom 1962. godine, kada je napravljena jedna atmosfera političke zategnutosti u čitavom Mostaru, što je dovelo do formiranja posebne komisije Izvršnog komiteta Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine (CKSKBiH) koja je ispitivala stanje u tom gradu, ali se ubrzo pokazalo da je ključna ličnost protiv koga je bila usmjerena politička kampanja bio upravo Džemal Bijedić. Vidi se to i iz Izvještaja što su ga Uglješa Danilović i Blažo Đuričić, nakon što su 9, 10. i 12. novembra 1962. prisustvovali sjednici Sreskog komiteta SK Mostar, podnijeli Izvršnom komitetu CKSKBiH, koji je

² Muzej Hercegovine (dalje: MH), Fond: Džemal Bijedić (dalje: FDŽB) / K1-III-34.

³ MH, FDŽB/K1-III-33.

⁴ "Zasjedanje Savezne narodne skupštine. Usvojeno šest zakonskih predloga", *Oslobođenje*, 1. jula 1962, 1.

⁵ "Imenovani novi predsjednici sekcija Savezne privredne komore", *Oslobođenje*, 19. jula 1962, 1.

Na osnovu člana 28 i 29 stav 1 i 2 Zakona o državnoj
upravi ("Službeni list FNRJ", br.13/56 i 44/57) u vezi s članom
33 Uredbe o organizaciji i radu Saveznog izvršnog veća ("Služ-
beni list FNRJ", br.20/58 i 21/59), Savezno izvršno veće donosi

R E Š E N J E

o postavljenju i razrešenju sekretara Saveznog izvršnog veća
za zakonodavstvo i organizaciju

1. Postavlja se za sekretara Saveznog izvršnog veća
za zakonodavstvo i organizaciju DŽEMAL BIJEDIĆ, savezni narodni
poslanik.

2. Razrešava se dužnosti sekretara Saveznog izvršnog
veća za zakonodavstvo i organizaciju Dr LEON GERŠKOVIĆ, zbog
odlaska na drugu dužnost.

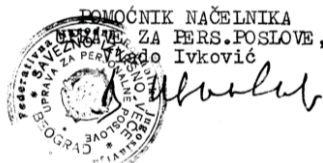
B.br.27
10 maja 1960 godine
Beograd

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

SEKRETAR,
Veljko Zeković,s.r.

POTPRETSEDNIK,
Aleksandar Ranković,s.r.

Da je prepis veran svome originalu, tvrdi:

imenovao Komisiju sa zadatkom da ispita stanje i odnose u Sreskom komite-
tu SK Mostar i odnose Sreskog komiteta prema pojedinim općinskim ruko-
vodstvima. Komisija koju su sačinjavali Blažo Đuričić, Niko Jurinčić i Todo
Kurtović od 16. do 20. novembra 1962. boravila je u Mostaru i razgovarala sa:
Džemalom Alikalfićem, Alicom Bilićem, Obradom Kljakićem, Dušanom Gr-

Ilustracija 1. Džemal Bijedić na sjednici Saveznog izvršnog vijeća, 21. februara 1961.

kom, Josipom Bukovcem, Dušanom Vukojevićem, Matom Babićem, Božom Bevandom, Osmanom Pirijom, Husom Koluderom, Avdom Zvonićem, Halidom Mesihovićem, Mustafom Teminom, Tripom Šarencem, Muhamedom Miricom, Milanom Škorom, Vasom Gačićem i Ivom Jerkićem. U Sarajevu Komisija je razgovarala sa Perom Jelčićem, Francom Novakom, Mustafom Se-fom, Džemalom Bijedićem i Danilom Bilanovićem.

U osnovi ove "političke afere" bio je sukob Mostaraca i kadrova koji nisu bili rodnom iz Mostara, a nalazili su se u rukovodstvu mostarske partijske organizacije. Džemal Bijedić je optuživan da kao Mostarac marginalizira nemo-starske kadrove, te da je jako utjecajna politička ličnost koja pitanja u Mostaru i Hercegovini rješava izvan partijskih struktura. Bijediću je spočitavano da je presudno utjecao na stvaranje prakse da se na sastanke u osnovne partijske organizacije u Mostaru uglavnom upućuju partijski kadrovi iz Mostara, dok su partijski aktivisti izvan Mostara odlazili i politički djelovali među komunistima u zapadnoj Hercegovini ili drugim hercegovačkim krajevima, odnosno po seoskim, a ne gradskim partijskim organizacijama. Blažo Đuričić je

na sjednici Izvršnog komiteta CKSKBiH 22. novembra 1962. podnio usmeni izvještaj, pravdajući se da Komisiji treba još vremena da sačini pismeni izvještaj o rezultatima svojih istraživanja.⁶ On je tada izjavio da je metod rada Sreskog komiteta bio takav "[...] da Mostarci idu u Mostar, a seljaci u selo. Za sve te stvari Džema je znao, a on je, na primjer, za Obrada Kljakića, koga je do nedavno hvalio, rekao da je to i nevesinjski seljak, a prilikom procesa (Fikretu) Baliću za javnog tužioca i druga u SUP-u – Zurovca i Grahovca, rekao je da su četnici. A znamo, da se danas ne može reći za nekoga da je četnik i ustaša jer takvih ljudi danas nema [...] Kada se konačno stvar uzme, za sve stvari Džema je znao". Đuričić ističe da su komunistički aktivisti izvan Mostara smatrali Bijedića glavnim krivcem za loše stanje u partijskoj organizaciji. "Jednom riječju, formirala se jedna vrhuška ljudi – direktorčića koji tociljaju Džemu koji to aminuje. Radi toga mlađi ljudi bježe od politike."

Blažo Đuričić, kao šef Komisije, naglasio je da je stanje u mostarskoj partijskoj organizaciji "nezdravo" zbog podvojenosti u rukovodstvu, mada je naglasio da se "[...] ne bi moglo reći da su to grupe. Ali se radi o izvjesnim ljudima koji u politici, ne na bazi dogovora, nego na bazi razgovora među sobom, stvaraju svoja stanovišta i shvatanja o problemima koji su se prilično nagomilali."

Komisija je konstatirala kako je bilo puno nepravilnosti i familijarnosti u vođenju kadrovske politike u Mostaru, što je, prema mišljenju članova Komisije, do izražaja došlo i prilikom suđenja Fikretu Baliću, direktoru mostarskog Narodnog magazina, koji je pred Vijećem Okružnog suda u Mostaru, na suđenju koje je trajalo od 3. do 10. oktobra 1962. godine osuđen na 4 godine i osam mjeseci zatvora.⁷

⁶ Arhiv Bosne i Hercegovine (dalje: ABiH), Fond: Centralni komitet Saveza komunista Bosne i Hercegovine (dalje: CKSKBiH), nesređena građa, Stenografske bilješke sa sjednice Izvršnog komiteta CKSKBiH, održane 22. 11. 1962.

⁷ Direktor Narodnog magazina Fikret Balić optužen je sa još četvericom službenika magazina (Fahrudin Udovičić, Sulo Kolaković, Mustafa Voljevica i Asim Šarić) za finansijske malverzacije, fiktivno snižavanje cijena, nenamjensko trošenje sredstava i slično. Balić je optužen da je preferiranjem "povlašćenih" kupaca među privrednim i političkim aktivistima stvarao mrežu protekcionastva, koja mu je, prema optužbi, omogućavala nezakonito djelovanje. Sarajevsko *Oslobođenje* je prenijelo nekoliko zanimljivih detalja sa ovog suđenja ("Počelo suđenje bivšim rukovodiocima mostarskog Narodnog magazina. Kad direktor prednjači", *Oslobođenje*, 4. oktobra 1962, 10; "Nastavak suđenja bivšim rukovodiocima mostarskog Narodnog magazina. Trgovanje po sjećanju", *Oslobođenje*, 5. oktobra 1962, 10; "Suđenje bivšim rukovodiocima

Komisija je došla do zaključka da su u Mostaru vladali politički zategnuti odnosi, neslaganja među pojedinim kadrovima, a kao razloge navela lokalizam i neprincipijelnost u rješavanju privrednih pitanja; nedemokratsko ponašanje i utjecaje političkih funkcionera koji nisu bili na funkcijama u Mostaru, a porijeklom su iz tog grada, te kritiziranje i međusobno obračunavanje pojedinih kadrova. Posebno se u ovom izvještaju Komisije naglašavao značaj lokalizma i težnja pojedinih funkcionera iz Mostara da ovaj grad izvuče najveću korist u privrednom smislu. U Izvještaju je konstatirano da je "već godinama" postojala praksa da su pojedini funkcioneri izvan Mostara presudno utjecali na zbivanja u gradu, a lokalno rukovodstvo je predstavljalo samo formalnu vlast. Taj se lokalizam, prema mišljenju Komisije, razvijao deset-dvanaest godina, što se poklapa sa vremenom dolaska Džemala Bijedića na funkciju u Mostar.⁸ Komisija je konstatirala da su lokalizmi bili prisutni i u drugim općinama Hercegovine (u ovom slučaju u odnosu prema Mostaru) i naglasila da je to vrlo opasno " [...] jer lokalizam u Hercegovini uvijek ima prizvuk šovinizma, s obzirom na heterogen nacionalni sastav stanovništva i istoriju."

Komisija je isticala nesamostalnost pojedinih lokalnih funkcionera, te kao primjer navela da je Halid Mesihović, predsjednik Sreskog sindikalnog vijeća, izjavio " [...] da je Mujo Udovičić, ranije sekretar Opštinskog komiteta SK, telefonom zvao Džemala Bijedića u Sarajevu da s njim utvrdi tekst poziva učesnicima proslave godišnjice oslobođenja Mostara. I drugovi sa strane su stalno kontaktirali sa pojedincima iz Mostara i tražili da budu informisani o stanju u Mostaru." Možda upravo ovaj dio iz Izvještaja Komisije ukazuje da je Džemal Bijedić bio meta napada. No, Komisija ide i dalje: "Sve to govori da

Narodnog magazina u Mostaru. Roba izdavana za kajmak i sir. *Oslobođenje*, 6. oktobra 1962, 10; "Četvrti dan suđenja u Mostaru. Klupko se odmotava", *Oslobođenje*, 7. oktobra 1962, 10; "Nastavljeno suđenje bivšim službenicima Narodnog magazina u Mostaru. Svi su znali – svi krivi", *Oslobođenje*, 9. oktobra 1962, 10; "Završeno suđenje u Mostaru. Najveći ceh plaćali su potrošači", *Oslobođenje*, 11. oktobra 1962, 10).

⁸ Problem lokalizama je posebno aktualiziran početkom 1962. godine, kada je Tito na sjednici Izvršnog biroa CKSKJ sredinom marta 1962. govorio o problemima republičkih partikularizama. O tome vidjeti u: *Početak kraja SFRJ. Stenogram i drugi prateći dokumenti proširene sjednice Izvršnog komiteta CKSKJ održane 14-16. marta 1962.* 2008. Nakon ove sjednice Izvršnog biroa, Tito je 6. maja 1962. u Splitu održao veliki govor u kojemu je istakao opasnosti od lokalizama, te upozorio na prijetnju ako se republike budu bavile samo svojim interesima ne vodeći računa o interesima jugoslavske zajednice kao cjeline. Opširnije vidjeti: Ramet P. S. 2009. 270.

Ilustracija 2. Džemal Bijedić, sekretar SIV-a za zakonodavstvo, Beograd 1963.

je jedan dio kadrova do te mjere prakticistički postupao da nije bio sposoban da vidi najosnovnije političke probleme. Neki su potpuno potcjenjivali i partijsko članstvo i radnog čovjeka; razvijala se demagogija koja je radala, kako neki kažu, nove Mujage Komadine. Članstvo je smatralo da se mnoge stvari rješavaju uz prefarans u klubu privrednika, 'Veležu' i slično." U takvoj situaciji odluke su se donosile ne na redovnim sastancima, nego u druženjima u kafanama i slično.

U Izvještaju Komisije konstatira se kako je kadrovska politika u Mostaru bila loša, a "[...] vlada uvjerenje da su pojedinci dolazili na razna rukovodna mjesta prema tome da li ih podržava ovaj ili onaj drugi. Tako se misli da su na sva rukovodna mjesta u Mostaru dolazili ljudi koje je podržavao drug Džemal Bijedić." Zbog takve kadrovske politike, mišljenje je članova Komisije, izabrani funkcioneri nisu bili samostalni i mnogo su ovisili o Džemalu Bijediću.

Komisija je smatrala da razne priče o privilegijama pojedinih porodica i njihovoj rodbinskoj povezanosti (Bijedić, Sefo, Pužić) treba detaljno provjeriti. Prema mišljenju članova Komisije, veliki utjecaj "drugova sa strane" doveo je do toga da su mnogi članovi lokalne vlasti više šutjeli na sastancima, zbor

čega su čak oficiri iz Mostarskog garnizona poslali diskusiju Obrada Kljakića,⁹ koji je o tome govorio na jednoj sjednici Sreskog komiteta u CKSKJ bez znanja Sreskog komiteta SK Mostar, u koji nisu imali povjerenje. "Takvom stanju stvari doprineli su pojedini drugovi na vrlo odgovornim dužnostima svojim neprincipijelnim odnosom i nepravilnim načinom rada (Džemal Bijedić, Mustafa Sefo, do izvjesne mjere Franc Novak i neki drugi)".¹⁰

O Džemalu Bijediću ova je Komisija na kraju Izvještaja zapisala: "Manje-više svi drugovi sa kojima smo razgovarali ističu da je drug Džemal Bijedić svojim gledanjima i radom doprinio da se u Mostaru šire uvriježi lokalistički način gledanja na probleme i njihovo rješavanje. Doprinosio je da se mnoge stvari rješavaju u uskom krugu, jednostavno formiraju mišljenja o ljudima i favorizuju pojedinci na dužnosti za koje nemaju sve potrebne kvalitete. Pojedinci su iskorišćavali njegov autoritet u Mostaru za ostvarenje ličnih ciljeva, a naročito su to radili oni koji su s njim vezani prijateljskim i rodbinskim vezama. U razgovoru sa drugom Džemalom Bijedićem nismo stekli utisak da je on do kraja sagledao svu štetnost ovakve prakse. U naknadno poslatoj pismenoj izjavi, ne samo da nije otvoren nego svoju odgovornost u ovom slučaju dovoljno i ne vidi i ne shvata." Komisija je smatrala da je Mustafa Sefo snabdijevao informacijama Džemala Bijedića i Franca Novaka, te je smatran "idejnim začetnikom" mnogih pogrešnih i nepravilnih poteza u Mostaru. Zbog svega toga, Komisija je na kraju predlagala promjene u rukovodstvu Mostara, ali je naglasila da je potrebno da se u CK obavi i razgovor sa Džemalom Bijedićem i Mustafom Sefom "[...] i da se oštro opomenu [...]. Također treba voditi računa i o njihovim političkim funkcijama, jer na to postoje ozbiljni prigovori." Predlaže se i da se opomenu neki članovi Sreskog komiteta; najzad "[...] da se održi sastanak sa nekim drugovima koji su u Beogradu, kako bi se upoznali sa ovim ocenama." Nije jasno na koje se "drugove u Beogradu" mislilo, ali se može pretpostaviti da se mislilo na partijske kadrove koji su iz Bosne i Hercegovine

⁹ Izgleda da je Obrad Kljakić javno poveo kampanju protiv Džemala Bijedića. Kasnije će se pokazati da je on imao nekih negativnih djelovanja prilikom izbora u Nevesinju. Inače, Kljakić je živio u Sarajevu, ali se u jednom zapisniku sjednice IK CKSKBiH od 2. aprila 1968. navodi da bi trebalo ispitati sudbinu prijedloga Opštinskog komiteta SK iz Nevesinja da se Obrad Kljakić partijski kazni zbog grešaka učinjenih prilikom izbora.

Arhiv Jugoslavije (dalje: AJ), Fond: Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavije (dalje: CKSKJ), IV BiH, k.5).

¹⁰ AJ, CKSKJ, IV BiH, k. 7/4.

bili na dužnostima u Beogradu.

Izvršni komitet CKSKBiH na sjednici 20. decembra 1962. razmatrao je taj Izvještaj Komisije.¹¹ Blažo Đuričić je informirao članove Izvršnog komiteta da su članovi Komisije usmeno upozorili Bijedića "da tako ne radi", ali je Bijedićev odgovor "bio blijed". Đuričić je naglasio da je od Bijedića tražio da napiše pismenu izjavu, "[...] ali on to nije učinio, jer on ne sagledava svoju odgovornost niti smatra da je glavni krivac, a prema ovoj ocjeni (Komisije), utiscima i činjenicama vidi se da on u čitavoj ovoj stvari snosi najveću krivicu."

No, ova Đuričićeva izjava nije bila posve tačna, jer je Bijedić, ipak, napisao izjavu, koju je na sjednici pokazao Đuro Pucar i zatražio od Đuričića da je pročita. Pucar je ocijenio da ta izjava nije potpuna, "[...] ona nije samokritična i mi nismo zadovoljni sa njegovom izjavom." Sa ove sjednice Izvršnog komiteta CKSKBiH zanimljiva je Đuričićeva diskusija. On, naime, objašnjava kako je ranije razgovarao sa Bijedićem tražeći od njega da svoju izjavu napiše u skladu sa situacijom. "Ja sam ga zamolio da napiše izjavu, ali je on odgovorio da ne može jer nije pročitao materijal. Onda sam mu rekao da je to utoliko teže za njega, a on mi je odgovorio da ja diktiram a da će on potpisati tu izjavu. Naravno, ja na to nisam htio da pristanem. Na kraju je ostalo da će je napisati pa smo čak i ugovorili vezu po kojoj će da pošalje izjavu, ali je drug Hasan (Brkić ?, op. H.K.) rekao da ništa od njega nije dobio. Između ostalog, Džema je molio da razgovara sa drugom Starim (Đurom Pucarom, op. H.K.), jer on smatra da mi nismo u pravu. Drug Džema neke stvari ne može da shvati." Iz daljeg toka diskusije može se zaključiti da je Blažo Đuričić pretpostavljao da bi Bijedić mogao biti isključen iz Partije, kako bi se ta stvar "presjekla", a Rato Dugonjić se upitao: "Ljudima ne ide u glavu: čitava stvar počela je da se gužva, a Džema postaje savezni ministar. To ljudima u Mostaru ne sjeda u glavu, a ne sjeda ni meni. Stvari su bile manje više poznate, a Džema se postavlja za saveznog ministra. Džema je pozvan ovdje na jedan interni razgovor, za koga neće niko saznati, a dole se smjenjuje jedan, drugi, treći – i kako izaći iz ovoga" (naglasio H.K.). Možda je Dugonjić ovom izjavom najbolje okarakterizirao pozadinu ove "afere": cilj je bio kompromitirati Džemala Bijedića i onemogućiti njegov opstanak na poziciji u SIV-u. S druge strane, vidljivo je kako Dugonjić nagovještava način rada upravo onakav kakav je prigovaran Džemalu Bijedi-

¹¹ ABiH, CKSKBiH, nesređena građa, Stenografske bilješke sa sjednice Izvršnog komiteta CKSKBiH, održane 20. decembra 1962.

Ilustracija 3. Džemal Bijedić na sjednici Saveznog izvršnog vijeća, Beograd 9. decembra 1960.

ću, navodeći da su Bijediću predlagali "interni razgovor, za koga neće niko saznati." Bijedićevo odbijanje da pristane na takav način rada bilo je pokazatelj njegove političke zrelosti i političke odgovornosti.

Još jedan diskutant, Niko Jurinčić, također je postavio pitanje Bijedićevog imenovanja za saveznog ministra, ali i iznio mišljenje da bi sa ovim događanjima u Mostaru trebalo upoznati sve partijske organizacije u Hercegovini, gdje također ima lokalizama, jer bi to "[...] bila snažna pomoć Centralnom komitetu u sagledavanju ovakve štetne politike." Na kraju je istakao da je "ostalo (je) otvoreno pitanje partijskog kažnjavanja" Džemala Bijedića.

Đuro Pucar je predložio da se Džemal Bijedić kazni najblažom kaznom – partijskom opomenom. Pucar je žalio što je Bijedić namjeravao "zataškati stvar", mada je, prema njegovom mišljenju, preferiranje mostarskog lokalizma identično sa pojavama lokalizama i u drugim sredinama, a to može biti dosta ozbiljan problem u funkcioniranju vlasti ("kada Džemal gura Mostar, Radovan Papić gura Bileću itd.").

No, Pucar je u svojoj diskusiji ukazao na još jednu dimenziju ovih događaja. On je kazao: "Rekao bih i ovo, da nisam pristalica da se sa Avdom Humom posebno razgovara. Potrebno je sakupiti sve ove ljude koji imaju veze sa Hercegovinom i ukazati im na postupke i putove kojim treba da kontaktiraju

sa svojim krajevima." Uvođenje imena Avde Hume u ovu " aferu " na način kako je to uradio Đuro Pucar pokazuje da je o tome već bilo riječi, vjerovatno među članovima Izvršnog komiteta izvan sastanka, ali nije dovoljno jasno da li je Humo spomenut samo kao istaknuti Mostarac na visokim partijskim dužnostima ili kao Mostarac čija bi pozicija mogla biti dovedena u pitanje izrastanjem drugog Mostarca, Džemala Bijedića, koji je krenuo u pohode na savezne političke funkcije. Tokom kasnijeg toka diskusije Pucar je Humu smatrao također odgovornim za stanje u Mostaru, izjavivši da bi se mogao sazvati plenum Sreskog komiteta SK Mostar "[...] i da Avdu, Džemu, Grebu, Sefu pozovemo i kažemo da se raskritikuju pred tim aktivom. To je teža kazna nego da se da opomena." Na kraju je i sam kazao kako ne zna da li bi bilo dobro "kazniti Sefu a ne kazniti Franca, ili kazniti Džemu a ne kazniti Avdu Humu."

U odbranu Džemala Bijedića na ovoj sjednici Izvršnog komiteta od 20. decembra 1962. ustao je Šefket Maglajlić. On je tvrdio da se treba boriti protiv lokalizama, ali da to što se zbivalo u Mostaru nije ništa opasno. "Mislim da je lokalizam omogućen birokratskom metodom rada koji je karakterističan za Hercegovinu. Možda to nije potpuno lokalizam. Kod Hercegovaca tu ima nešto više. To treba da posluži kao primjer drugim organizacijama. Hercegovci vode brigu o svome kraju. To nije uvijek spojeno sa negativnim stvarima." Maglajlić je naglašavao da se ta briga o vlastitom kraju treba ipak realizirati kroz rad oficijelnih partijskih struktura (sreskih i općinskih komiteta), a ne dogovaranjem sa pojedincima izvan partijskih foruma, jer "[...] tu ima patriotizma i nečega što je dobro. To je kod njih istorijska stvar, veza za svoj narod, što nije loše, ali rješavanje preko telefona nije dobra stvar." Na taj je način Maglajlić diskusiju o Bijediću okrenuo u drugom pravcu, tvrdeći da Džemal Bijedić nije činio ništa drugo što i drugi već nisu činili, te je zbog toga predložio da "ne bi trebalo osuditi Džemu nego taj metod", jer se kažnjavanjem ne bi riješio problem. Doduše, Rato Dugonjić je i nakon ove Maglajlićeve diskusije insistirao na Bijedićevom kažnjavanju. "Ne smatram da Džemi treba sjeći glavu, nego treba postaviti njegov stepen krivice i prema tome ga kazniti. Iz ovoga (tj. Bijedićeva stava i njegova odbijanja da prizna krivicu, op. H.K.) ne vidim da je Džema ma šta shvatio, a to je još teže. Ja mislim da (Bijedića, op. H.K.) treba kazniti opomenom kao partijskom kaznom, a ne ostati na nekom internom razgovoru. Poslije njegove izjave ja sam odlučno za kaznu opomenom".

Vlado Šegrt se također izjasnio za Bijedićevo kažnjavanje, ali istodobno izrazio i uvjerenje da kazna neće postići efekat ako Bijedić "[...] ne uvidi svoje

greške, a on ih dosada nije sagledao. On ne može da sagleda greške. Džema je, na primjer, našao mene u Beogradu i ja sam mu rekao za sastanak u Mostaru i ukazao mu da je bilo svugdje grešaka, ali da je drastičan primjer u Hercegovini. Ja sam mu rekao da je kriv kao i Avdo i Sefo, i drugi i da smatram da je najmanje kriv Todo i Blažo od članova CK jer se nisu miješali. Ja sam mu prišao kao drug drugu da ga ubijedim da je kriv i rekao sam mu da sam ja svoje greške priznao i da je red da i on to učini. On to nije shvatio iako sam mu ja drugarski to izlagao. On odmah prelazi na kritiku članova ove komisije, kao da je neko protiv njega. On postavlja pitanje: zašto sam ja protiv njega", pita se Šegrt, a potom navodi da je Džemal Bijedić, dok je bio sekretar Sreskog komiteta SK Mostar, "[...] okupljao jednu grupu, a Vaso Gačić drugu. Stvarala su se društva koja su se do danas održala." Šegrt navodi da je Bijedić smatrao da iza čitave ove političke kampanje protiv njega stoje Danilo Bilanović i Franc Novak. Šegrt navodi i to kako je čuo da je prije nekog vremena u novinama bila objavljena jedna anketa o najpopularnijem čovjeku u Hercegovini, te da je, prema toj anketi, najpopularnija osoba Džemal Bijedić, zatim Mujaga Komadina, a na trećem mjestu Vlado Šegrt.¹² Očito takvo što nije Šegrtu bilo posve po volji, pa se upitao: "Upoređuju se članovi CK sa Komadinom! Kome to služi? Ko će povući za to odgovornost"? Na kraju je zaključeno da se sačine zaključci Izvršnog komiteta i dostave komunistima u Mostaru.

Izvršni komitet je 11. januara 1963. uputio jedno pismo Sreskom komitetu u Mostar i općinskim komitetima na području Mostarskog sreza, u kojem se akcenat stavlja na problem lokalizma koji se manifestira kroz sukob rukovodstava u Mostaru i drugim općinama Hercegovine. U pismu se navodi da je "[...] normalno da se Mostar i dalje razvija kao privredni, politički i kulturni centar i da u tom pozitivno djeluje i podstiče opšti razvitak u Hercegovini", ali se upozorava da je lokalizam, koji se razvijao i sve više rastao "kod jednog dijela rukovodećih ljudi u Mostaru", bio pojava političkog djelovanja isključivo sa lokalističkih pozicija, što je negativno utjecalo na stanje u osta-

¹² Zanimljivo je da su i u drugim krajevima Jugoslavije u komunističkom razdoblju pravljene ankete o najpopularnijim ličnostima, pri čemu se ta potraga uglavnom odvijala u doba velikih mobilizacija neke zajednice radi ostvarivanja određenih političkih ciljeva. Tako su, naprimjer, u doba Hrvatskog proljeća 1971. ponovo izronili "izgubljeni heroji" iz hrvatske povijesti koji su u međuvremenu bili marginalizirani. Sredinom 1971, prema jednoj anketi u Hrvatskoj, najpopularnija ličnost hrvatske povijesti bio je Stjepan Radić, Mika Tripalo je bio na drugom, a Josip Broz na trećem mjestu. (Ramet, S. P. 2009. 302.)

lim općinama Hercegovine, stvaralo nepovjerenje i davalo povoda za stalno produblјivanje podvoјenosti među političkim aktivistima u srezu i općinama. To je nepovjerenje došlo do te razine da se u pojedinim općinama počelo pri-govarati razvoju u Mostaru, pa čak i izgradnji "onog što je sasvim normalno i pri-jeko potrebno" Mostaru kao centru Hercegovine. U pismu se naglašavalo kako je, djelomično kao posljedica takvog stanja u Mostaru i djelovanja poje-dinih mostarskih aktivista, lokalizam došao do izražaja i u drugim općinama u Hercegovini. Kao odgovorni za takvo stanje navedeni su neki članovi Sre-skog komiteta u Mostaru, ali se naglašava da krivicu snose i "izvjesni članovi CKSKBiH koji ne žive u Mostaru." U nastavku pisma jasno su naglašeni dije-lovi izvještaja Komisije koju je vodio Blažo Đuričić, u kojima se kao ključni krivac za takvo stanje navodio Džemal Bijedić, koji, prema ovim optužbama, "[...] nije pravilno gledao na odnos između Mostara i drugih hercegovačkih opština. On je presudno uticao na rješavanje mnogih pitanja u gradu Mostaru. Metod njegova rada, rješavanje udvoje-utroje, objektivno je vodio narušava-nju kolektivnog rada rukovodstva i stvaranju podvoјenosti među kadrovima." U ovom pismu Izvršni komitet je tražio da se prekine praksa slabljenja orga-nizacija Saveza komunista na terenu, "[...] a svakog člana Saveza komunista koji bi sa takvom praksom nastavio isključiti iz Saveza komunista, bez obzira o kome se radi."

Očito je ovo pismo bilo samo uvertira za proširenu sjednicu Sreskog ko-miteta, koja je održana 14. januara 1963. u Mostaru i na kojoj su prisustvovali Đuro Pucar i još neki članovi CKSKJ i CKSKBiH, ali nismo uspjeli pronaći zapisnik sa ovog sastanka kako bismo mogli detaljnije govoriti o njegovim zaključcima. Treba podsjetiti da je u to vrijeme sekretar Sreskog komiteta bio Vaso Gačić. Zanimljivo je da ni sarajevsko *Oslobođenje*, koje je inače redovito informiralo o sjednicama sreskih partijskih komiteta, o ovoj sjednici nije do-nijelo nijednu informaciju.

Ubrzo nakon toga održana je i sjednica Sreskog komiteta Socijalističkog saveza Mostar, kojoj su prisustvovali Radovan Stijačić, sekretar Glavnog od-bora SSRN Bosne i Hercegovine, Vaso Gačić, Ivo Jerkić, Jozo Bakrač i drugi. Na ovoj sjednici se raspravljalo o potrebnim aktivnostima na "[...] uklanjanju slabosti u raznim oblastima društveno-političkog i ekonomskog života", pozi-vajući se pri tome na Titov govor u Splitu.¹³

¹³ "U Mostaru počela Sreska konferencija Socijalističkog saveza. Proizvodnja i fondovi često

Da bi se malo šire razumjela politička pozadina vezana za ovaj pokušaj političkog eliminiranja Džemala Bijedića, treba sagledati stanje u Jugoslaviji i Hercegovini tokom 1962. godine. Važan sastanak u vezi s tim je sjednica Izvršnog komiteta CKSKBiH 29. i 30. marta 1962, na kojoj je Uglješa Danilović, tadašnji organizacioni sekretar CKSKBiH govorio i o nekim greškama koje je činilo rukovodstvo Bosne i Hercegovine u svom odnosu prema federaciji: "I mi smo naš odnos prema Federaciji u osnovi postavili da se 'izborimo' za što veći komad, ne gledajući i ne cijeneći koliko je to za zemlju moguće i realno. To se odnosi na naše zahtjeve za pomoć nerazvijenim krajevima, za budžetsku potrošnju, za potpuno izjednačenje u investicijama i sl. Može se reći da su to činili i drugi, da je to bilo nužno radi naše bosanske situacije itd. Sve je ovo u osnovi tačno. Ali mi se čini da sada nije mnogo korisno da tražimo opravdanje za naše takve stavove, nego je važno da uočimo i da se saglasimo da je toga bilo, da to nije bio pravilan put za rješavanje tih pitanja i da ubuduće tako ne radimo." Danilović veli da Bosna i Hercegovina ne treba prestati iznositi svoje stavove i svoje probleme, te tražiti njihovo rješavanje, ali treba voditi računa kako se to treba raditi, te ističe da nije siguran u ispravnost teze bosanskohercegovačkog rukovodstva da se Bosna i Hercegovina "[...] do skora ravnopravno razvijala, a da sada ozbiljnije zaostaje", te da mu se čini posebno štetnim to "[...] što se naš stručni aparat, pod našim uticajem, usmjerio da svugdje dokazuje kao da se prema nama odozgo vrši neka diskriminacija i tome slično." Danilović kaže kako mu se čini da je svojim zahtjevima bosanskohercegovačko rukovodstvo pretjerivalo, da je zbunjivalo "[...] neke drugove i da smo i sami doprinosili jednoj nezdravoj atmosferi, prosto stvaralo u neku ruku 'republiku patriotsku dogmu.'" Time je i bosanskohercegovačko rukovodstvo, prema Danilovićevom mišljenju, također doprinosilo stvaranju atmosfere svađa, nepovjerenja i nervoze.

Drugi dio svoje diskusije Danilović je usmjerio na problem lokalizma između srezova i općina, te lokalističkog odnosa pojedinih srezova u odnosu na republiku. On navodi primjer odnosa u šumarstvu, gdje je bilo velikih svađa, pa čak i među visokim članovima CK, spominjući da su se u vezi s tim sukobljavali Ilija Došen i Braco Kosovac oko šumarske industrije u Drvaru.

nisu bili glavna briga", *Oslobođenje*, 12. februara 1963, 3. Poslije Titovog govora u Splitu 5. maja 1962. krenula je jedna kampanja protiv socijalnih razlika u društvu, a "u nekim republikama po kućama su popisivali hladnjake i električne štednjake te sastavljali popise vlasnika vikendica, napose među dužnosnicima". (Radelić Z. 2006. 333.)

“Jednom riječi, može se reći da je uglavnom zbog lokalističkih i neprincipijelnih trvenja nastalo nenormalno stanje između većeg broja opština pa i nekih srezova. Da budemo precizniji – to je nenormalno stanje, prije svega, između rukovodećih ljudi, ali se to postepeno prenosi na širi krug pa i u narod. Tako je, na primjer, doskora bio takav odnos između srezova Brčko i Tuzla, a i danas između Doboja i Tuzle”, gdje su se odvijale svađe oko investicijskih objekata.

Danilović je dalje govorio i o nepovjerenju između srezova i Republike, te kao primjere naveo odnos srezova Brčko i Mostar prema Republici, a posebno je opasnim smatrao to što iskazivanja tih lokalizama pojedinih općina i srezova u odnosu na Republiku poprimaju prizvuk nezdravih međunacionalnih odnosa, kakvih je pojava bilo u istočnoj i zapadnoj Hercegovini, te Mostaru. On je navodio slučajeve kada pojedinci koji žive izvan svog kraja utječu na stanje u svom kraju. U tom je kontekstu upozorio da pojedini kadrovi porijeklom iz Mostara koji žive u Beogradu nastoje presudno utjecati na društveni i politički život u Mostaru, ocjenjujući to kao jako lošu pojavu.

Danilović je upozoravao da ima i pojava da se pojedini članovi CKSKBiH izravno upliću u rad organizacija u srezovima i time nanose veliku političku štetu. Navodio je primjer odnosa Lukavca i Tuzle, gdje su se pravila dva programa za fabriku sode, mada je to apsurdno, a kao krivca on smatra Pašagu Mandžića, koji nije ništa poduzeo da se to spriječi. “Isto tako je nenormalna pojava da se na nas u Izvršnom komitetu, često gleda kao na Krajišnike, Hercegovce, Sarajlije, Istočnobosance i slično, i to u smislu kao na zastupnike određenih krajeva. Koliko se tu stvari preuveličavaju drugo je pitanje, ali je činjenica da takvih gledanja i govorkanja ima i da to nije dobro, jasno je samo po sebi.”

Na ovoj je sjednici prvi zaključak Izvršnog komiteta CKSKBiH bio osuda partikularizma, koja je bila osjetna u radu Izvršnog komiteta, posebno kada su u pitanju zahtjevi o privrednim pitanjima izgradnje Republike.¹⁴

Iz ovog zapisnika se vidi da je Danilović tada na izvjestan način nastojao napraviti zaokret u politici bosanskohercegovačkog političkog rukovodstva, te da je kritizirao neke partijske lidere (Bracu Kosovca, Pašagu Mandžića), ali ne i Bijedića, mada spominje lokalizme u Mostaru. Očito je ubrzo Danilović promijenio metu i usmjerio se na Bijedića, i to pod okriljem zalaganja za jačanje jugoslavenske državne zajednice i pozivajući se na poznati Titov govor

¹⁴ AJ, CKSKJ, IV BiH, K1./52-1.

u Splitu. Već u septembru 1962. na sjednici Općinske konferencije u Mostaru, na kojoj se raspravljalo o [...] raznim društveno-političkim, privrednim i kulturnim problemima mostarske komune", Uglješa Danilović je najavio da mostarski komunisti moraju "napraviti dalje korake u otklanjanju slabosti", ne navodeći šta konkretno pod time podrazumijeva.¹⁵ Ali je ubrzo bio puno konkretniji. Povod za ozbiljniju akciju Uglješe Danilovića bilo je već ranije spomenuto suđenje Fikretu Baliću i još jednom broju mostarskih privrednika, te pismo koje je prije toga Centralnom komitetu uputio Obrad Kljakić o stanju u mostarskoj partijskoj organizaciji. Na sjednici Izvršnog komiteta CKSKBiH 14. novembra 1962. Danilović je naveo da su se u Mostaru oformila "dva tabora, dvije grupe", koji su se povodom suđenja Baliću, direktoru Narodnog magazina u Mostaru, dodatno homogenizirali. "Jedni stoje na stanovištu da proces treba osuditi, da je on bio nepotreban i da se ustvari sa procesom išlo na kompromitovanje ljudi, da su se stvari natezale a čak i glavni optuženi Balić izjavio je da je na njega izvršen pritisak da bi optuživao neke ljude. Rekao je da je čak bilo i fizičkog pritiska. Balić je kasnije izjavljivao da on neke stvari nije rekao". Danilović naglašava da je povodom tog procesa "[...] jedna grupa drugova u Mostaru [je] pvela hajku protiv Suda, Tužilaštva i SUP-a, kao i protiv tužioca Babića".¹⁶ Ta je grupa, prema Danilovićevom mišljenju, tvrdila da se tim procesom sudi Općinskom komitetu SK u Mostaru, čiji je Balić bio član. Danilović navodi da je održan poseban sastanak Općinskog komiteta SK Mostar, na kojemu su prisustvovali on i Blažo Đuričić, i jasno su se mogle vidjeti podjele u partijskoj organizaciji "[...] na lokalnoj osnovi: na jednoj Mostarci a na drugoj strani ljudi van Mostara, bilo iz istočne Hercegovine, bilo iz drugih krajeva. Možda to i nije baš tako kao što čovjek doživi, ali ja sam to doživio kao jednu frakcionašku grupu po formi, jednu podmetačku, jer se prema istupima drugova vidjelo da se ranije dogovaralo". Danilović je iznio svoje uvjerenje "[...] da su u čitavoj stvari u dobroj mjeri umiješani drugovi iz Beograda", ne navodeći na koga tačno misli, ali se čini da je u prvom redu mislio upravo na Džemala Bijedića, koji je tada obavljao dužnost sekretara SIV-a za rad.

¹⁵ "Opštinska konferencija Saveza komunista u Mostaru završila rad. Start za dugoročnu akciju", *Oslobođenje*, 8. septembra 1962, 3.

¹⁶ ABiH, CKSKBiH, nesređena građa, Stenografske bilješke sa sjednice Izvršnog komiteta Centralnog komiteta SKBiH, održane 14. novembra 1962. godine. Javni tužilac u ovom suđenju Fikretu Baliću bio je Mato Babić, a predsjednik Sudskoga vijeća Šefik Hadžihasanović.

Nakon Danilovića, koji je predložio da se oformi komisija koja bi ispitala stanje u Mostaru, govorio je Đuričić, navodeći da je na sjednici Općinskog komiteta, na kojoj se o tome raspravljalo, bilo očito da su u pitanju podjele koje traju dosta dugo. On navodi da je na toj sjednici Općinskog komiteta Avdo Zvonić, potpredsjednik Narodnog odbora općine Mostar, govorio jedan i po sat, a prije njega Obrad Kljakić, sekretar Sreske privredne komore, također jedan i po sat. Kljakić je govorio o tome kako "Hercegovina nije u Mostaru, nego da je Mostar u Hercegovini". Đuričić je na kraju kazao: "Ja mislim da treba biti načisto: radi se zaista o jednom nepravilnom uplitanju [u rad lokalnih institucija vlasti, op. H.K.], posebno druga Džeme, i drugim vezama, prije svega sa ovom mostarskom grupom. On je stalno imao stavove po tim pitanjima. To je još više guralo ovu drugu grupu na neprincipijelne pozicije, jer su imali podršku."

Na ovom je sastanku Vlado Šegrt govorio o lokalnim podjelama u Hercegovini, naglašavajući kako "postoji i mali sukob između Nevesinja i Stoca", mada, prema njegovom mišljenju, "Istočna Hercegovina i Konjic nisu umiješani u te svađe". Glavni spor se vodi između Nevesinja, Mostara i jednog dijela zapadne Hercegovine, jer "[...] drugovi u Zapadnoj Hercegovini se bune da imaju nekoliko hiljada radnika koji vade boksit a svi prihodi odlaze u Mostar. Oni su tražili od direktora Rudnika boksita, ali je on rekao da mora 'Veležu' dati 500 hiljada dinara, jer za to ima naredbu. Sukobi se događaju zbog privredne nerazvijenosti ovih krajeva". Šegrt veli kako je to došlo do izražaja na suđenju Fikretu Baliću, kada su komunisti koji nisu iz Mostara podržavali javnog tužitelja Matu Babića, a građani Mostara su podržavali Fikreta Balića. "To je bila jako mučna situacija na suđenju. Čak i drugovi iz Mostara nisu htjeli da sude nego su to preuzeli Trebinjci". Šegrt je na ovom sastanku veoma jasno naveo da je ova podjela u Mostaru jednostavno bila replika dviju grupa Mostaraca koje su zauzimale određene savezne pozicije u Beogradu. "U Beogradu postoje dvije grupe Mostaraca, na jednoj strani je Džema, a na drugoj Brana Kovačević a na njegovoj strani je i Ljuba Mihić. Ta grupa je bila protiv Džeme i bunili su se što je Džemal Bijedić postao ministar. Kada Brana Kovačević odlazi na odmor on uopšte neće da svraća u Mostar nego odmah putuje u Nevesinje". Kasnije je Šegrt, zalažući se da se formira komisija kako bi ispitala stanje u mostarskoj regiji, izjavio kako "[...] jedna grupa (u Mostaru, op. H.K.) kaže da ako ode dinastija Bijedića da će sve biti u redu", što samo potvrđuje tezu da je ključni cilj čitave "afere" bio političko uklanjanje Džemala Bijedića.

Rato Dugonjić je upozorio kako ova situacija polahko poprima i obrise nacionalizma, jer "ima diskusija da su Srbi i Hrvati protiv muslimana".

Pokazalo se, ipak, da ova pokrenuta "afera" nije dala rezultata i da je Džemal Bijedić, koji je bio glavna meta napada, politički preživio. Vrijeme je, također, pokazalo da je Džemal Bijedić bio politička ličnost koja je djelovala upravo suprotno od onoga za šta su ga neki optuživali. On je radio na integraciji čitave Hercegovine i daljoj integraciji Hercegovine u okvire Bosne i Hercegovine, a nije vodio izrazito lokalističku politiku koja je dezintegrirala Hercegovinu. Ipak je "afera" iz 1962. ostavila određene tragove i utjecala na Bijedićevo dalju političku karijeru. Naime, on se već naredne godine iz Beograda vratio u Sarajevo. Najprije je u aprilu 1963, nakon što je usvojen novi jugoslavenski Ustav i pokrenuta kampanja za nove savezne izbore, skupa sa još nekolicinom funkcionera Saveznog izvršnog vijeća (Svetislav Stefanović, Veljko Zeković, Krste Crvenkovski, Sergej Krajger, Danilo Kekić, Slavko Komar, dr. Marijan Brecelj i Nikola Džuverović) razriješen dužnosti saveznog sekretara za rad,¹⁷ da bi na izborima 16. juna 1963. u izbornoj jedinici Visoko bio izabran za poslanika u Republičko vijeće Skupštine SR Bosne i Hercegovine.¹⁸ Ubrzo nakon izbora, na sjednici Republičkog vijeća 25. juna 1963. godine, Džemal Bijedić je izabran za predsjednika Republičkog vijeća Skupštine SR Bosne i Hercegovine.¹⁹ Premda neki smatraju da je Bijedić poslije 1962. politički marginaliziran i to na izravan zahtjev Aleksandra Rankovića, možemo vidjeti da je on vrlo kratko vrijeme bio djelimično "neraspoređen", jer je prestao obavljati dužnosti sekretara u SIV-u, ali je i dalje bio član SIV-a, a njegova karijera u republičkoj skupštini ipak ukazuje da se radilo samo o pomjeranju sa savezne na republičku razinu vlasti i to na veoma odgovornu političku dužnost, koja je po snazi utjecaja bila znatno viša od pozicija koje je imao u Saveznom izvršnom vijeću. Na sjednici Izvršnog komiteta CKSKBiH

¹⁷ "Sjednica Saveznog izvršnog vijeća. Izvršena naimenovanja i razrješenja saveznih sekretara i drugih funkcionera", *Oslobođenje*, 19. april 1963, 1.

¹⁸ AMH, FDŽB/K1-III-62; "Džemal Bijedić i Vaso Radić posjetili Visoko", *Oslobođenje*, 15. maj 1963, 3; "Poslanički kandidati za Narodnu skupštinu Bosne i Hercegovine. Republičko vijeće", *Oslobođenje*, 19. maj 1963, 10; "Na mitingu u Visokom govorio Džemal Bijedić", *Oslobođenje*, 9. juna 1963, 10; "Poslije izbora za savezne i republičke poslanike. Prethodni podaci o glasanju za poslanike Republičkog vijeća", *Oslobođenje*, 18. juna 1963, 3.

¹⁹ "Prvo zasjedanje novoizabrane Skupštine SR Bosne i Hercegovine", *Oslobođenje*, 26. juna 1963, 1.

8. maja 1965. predloženo je da Džemal Bijedić bude izabran za potpredsjednika Skupštine SR Bosne i Hercegovine, s tim da i dalje ostane i na funkciji predsjednika Republičkog vijeća.²⁰ Nakon toga, Bijedić je 12. maja 1967. izabran za predsjednika Skupštine SR Bosne i Hercegovine. Time se pokazalo da ovaj povratak iz Beograda na republičku razinu vlasti, međutim, nije značio da se Bijedićeva politička karijera kreće silaznom putanjom. Naprotiv, njegov angažman u Skupštini Bosne i Hercegovine označio je dostizanje najviše moguće državne pozicije na republičkoj razini, i to baš u vrijeme kada su republike jačale svoj položaj u okviru jugoslavenske federacije.

IZVORI I LITERATURA

A. IZVORI

Arhivska građa

a. Neobjavljeni izvori

Arhiv Bosne i Hercegovine (ABH), Sarajevo

- Fond Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine (CKSKBIH)

Arhiv Jugoslavije (AJ), Beograd

- Fond Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije (CKSKJ)

Muzej Hercegovine (MH), Mostar

- Fond Džemala Bijedića (FDŽB)

b. Objavljeni izvori

Početak kraja SFRJ. Stenogram i drugi prateći dokumenti proširene sjednice Izvršnog komiteta CKSKJ održane 14-16. marta 1962. 2008. Beograd: Arhiv Jugoslavije

c. Štampa

- Oslobođenje, 1962.

B. LITERATURA

²⁰ AJ, CKSKJ, IV BiH, K. 24.

- Bartolović D. 1958. *Džemal Bijedić i njegovo vrijeme*. Mostar: Univerzitet "Džemal Bijedić".
- Radelić Z. 2006. *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991. Od zajedništva do razlaza*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest i Školska knjiga.
- Ramet P. S. 2009. *Tri Jugoslavije. Izgradnja države i izazov legitimacije 1918.-2005*. S engleskog prevele Vesna Racković i Mirjana Valent. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Summary

"DŽEMAL BIJEDIĆ SHOULD BE PUNISHED" AN ATTEMPT TO POLITICALLY DISCREDIT DŽEMAL BIJEDIĆ IN 1962

During 1962 a segment of the governing Bosnian-Herzegovinian elite initiated an action to politically and morally discredit Džemal Bijedić, who had performed the duty of federal secretary of the Federal Executive Council for legislation and organization since 1960, and who was after that the federal secretary for work. This political rise of Bijedić did not suit everyone so the attempt to politically discredit him was justified by his alleged localist actions and favouring of the development of Mostar to other parts of Herzegovina. This was, however, a clear political construction. Even though it was discussed in which way to punish Džemal Bijedić on several meetings of the Executive committee of the Central committee of the League of Communists of Bosnia and Herzegovina, he survived this attempt to discredit him. The preserved documents show that Bijedić, which was completely unusual in the practice of the communist movement in those times, refused to accept the blame that his political adversaries unjustifiably tried to impose on him. In this way he managed to survive this constructed political affair, but he soon returned from Belgrade to Sarajevo. It proved that this return was a good preparation for Bijedić's new flight to the function of federal prime minister in 1971.

Key words: Džemal Bijedić, communism, political confrontation, Mostar